

Ochtendgebed op 3 mei, Kloosterkerk, Jan Tom Schneider.

Gebed om ontferming.

Heer onze God,
Met de stilte in de straten
En de tijd achter de voordeur,
Vinden wij het leven opnieuw uit-
Meer op onszelf en elkaar teruggeworpen;
De natuur die roept, de kleuren van het voorjaar.
Zo zoeken wij balans tussen buiten en binnen.
Met de stemmen van onze dierbaren op veilige afstand,
Een noodzakelijke pas op de plaats.
Dat Gij ons doet waarderen wat we mogen en wat we kunnen,
Wat we om ons heen hebben,
Wat we kunnen koesteren aan gezondheid,
Aan hoop voor straks, hier vanachter de voordeur-
Zo bidden wij U-

Met de stilte in de straten en de tijd voor elkaar,
Herinneren wij ons de betekenis die we toekennen aan samenzijn-
Dat 't niet vanzelf spreekt elkaar even op te zoeken, aan te raken,
Een kus te geven, te omhelzen.
We nemen ons in acht, we houden ons in uit zorg voor elkaar,
Zoeken ruimte op, iedere stap lijkt ertoe te doen,
Bewust van de dreiging die in de lucht hangt,
De keerzijde van de stilte-
Heer, dat Gij ons behoudt,
- zo bidden wij U-

Met al het leed in de wereld, de strijd van velen op het randje van de dood,
De lichamen die zich opstapelen in hallen en kerken,
Het afscheid soms in een paar minuten en op afstand-
Leunen wij op woorden, gebaren die ertoe doen,
Die boekdelen spreken, steun geven, verbinden, kunnen helen-
In ons besef van kwetsbaarheid en tijdelijkheid;
Dat Gij ons dan omringt met Uw liefde-
Zo bidden wij U-
God schenke ons...

Overdenking na lezing van Johannes 10, 1 – 10.

De Hollandse herder die Floortje Dessing op een heide opzocht, in haar TV programma Floortje blijft hier -ook deze wereldreiziger kan nu nergens heen- vertelde over de praktijk van het hoeden van schapen.
'Het is nog een hele klus om aan het eind van de dag samen thuis te komen', vertelde hij. 'Er ontbreekt bij eerste telling op weg naar de stal altijd wel een schaap of lam. Soms staan ze te

dromen of ligt er een in diepe sluimer en horen ze mijn stem niet, noch het geblaf van mijn herdershond.' En hij zegt rondes over het veld te maken, net zo lang tot ieder dier gevonden is, wakker is geschud, en geleidt dan de kudde voltallig naar hun stal voor de nacht.

Het kan ons mensen vergaan als deze kudde; sluimer en slaap kan ons overvallen: met een schok denken we dan, later: hebben we iets gemist, hebben we wel helder gezien wat er gebeurt, volgen we nog de goede leider of is er iets in de samenleving geslopen dat sommigen noodlottig kan worden?

De kortgeleden 100 jaar geworden schrijfster van korte verhalen, Marga Minco, nam op haar 22^e het besluit om het ouderlijk huis te ontvluchten door de tuindeur. Het was 1942 en natuurlijk was, zoals voor alle Joden, ook voor haar, haar zus en broer en ouders, het leven steeds onmogelijker geworden. Toch had haar vader steeds gezegd: 'het zal zo'n vaart niet lopen, het komt goed. We blijven thuis, wie zegt dat zo ook om ons zullen komen?' Toen was de bel gegaan en zouden zij worden ingerekend tijdens de eerste razia van Amsterdam. In een impuls besloot ze niet te volgen, maar te vluchten. Ze kon onderduiken, kreeg een andere naam dan Sarah en overleefde als enige van het gezin de oorlog. Tot op de dag van vandaag voelt Marga Minco zich schuldig: waarom verliep het voor mij zo en voor mijn zus en broer niet zo? 'Nou ja', zucht ze dan, in de documentaire die voor haar 100ste gemaakt werd, 'in ieder geval leven hun namen langer door mijn verhalen'.

Verhalen eigenlijk altijd met de oorlog als rode draad- 'dat is nu eenmaal zo, het blijft mijn thema, al die feiten blijven in mijn hoofd voortleven.'

Ze vertelt dat mensen wel eens klaagden tegen haar: schrijf nou ook eens over iets anders. 'Ik heb dat een keer geprobeerd', zegt ze, 'en dat verhaal kreeg toen de titel mee: iets anders.' Een poging tot een zijstapje, van de immer in haar hoofd aanwezige oorlog.

Gemeente, de tekst uit het Ev van Joh bereidt ons voor op een week van herdenken en vieren. Herdenken dat velen vielen onder terreur van de bezetter van ons land tijdens de Tweede Wereldoorlog. En we herdenken hen die omkwamen vanwege hun inzet voor vrede en tegen geweld in de decennia na de oorlog. Vervolgens vieren we als natie dat er na vijf oorlogsjaren, -sommigen zeggen: na leven in een leugen-, weer ruimte kwam voor vrijheid van spreken, en van bewegen, en van verwachtingen durven koesteren voor de toekomst. En toekomst dat is waarvoor de goede herder in deze gelijkenis garant lijkt te staan: hij roept zijn schapen bij naam, laat ze naar buiten en, zo staat het er, geeft hun leven. want diens stem is vertrouwenwekkend en zal de juiste richting geven. Bovendien wordt aan Jezus nog deze uitspraak toegedicht: 'ik ben de deur, wanneer iemand door mij binnenkomt, zal hij gered worden. Hij zal in- en uitlopen, hij zal weidegrond vinden.' Er zit beweging in, in dit beeld, en ontmoeting. Bij al je in en uitgaan kruis je mij steeds, zul je mij vinden. Ik wijs je overdag de richting en ik vang je op in de avond.

Johannes waarschuwt zijn toehoorders om oplettend te zijn. Er zijn er die zich mengen onder de mensen met verkeerde bedoelingen. Ze dienen vooral een eigen belang, hun stemgeluid zal je niet vertrouwd voorkomen, en ze zullen binnensluipen en hun bedoeling niet openlijk aandienen aan de voordeur, ze bedriegen ze behoeden niet.

Op de achtergrond speelt een richtingensrijd, die rond het jaar 80 reden was voor Johannes om zich te verzetten tegen macht en gezag en uiterlijke glans van de synagoge en de

geleerden in Jerusalem. En op te komen voor de boodschap van Jezus die zo hem na aan het hart lag, die hij met hand en tand verdedigde: omzien naar elkaar, de ander ontmoeten zonder dubbele agenda, opkomen voor de zwakkeren in de samenleving. Ik ben de deur; we moeten het soms doen met weinig woorden.

Een paar jaar na het einde van de Tweede Wereldoorlog zag uitgever Bert Bakker Marga Minco aankomen, een stapeltje papier onder haar arm.

‘Hier, mijn manuscript.’ ‘Maar lieve schat’, zei de uitgever tegen haar, ‘daar kan ik amper een brochure van samenstellen.’

Maar Marga moest het wel klein houden. Het verlies, de feiten van de oorlog, waren voor haar zo gruwelijk. ‘Ik moest op mijn tenen lopen, mijn adem inhouden, om over mijn oorlogservaringen te schrijven.’ In maar een paar woorden tekent ze bijvoorbeeld het onzichtbare virus dat in de jaren 40 rondwaarde in Hollandse straten, in heel Europa, en Joden degradeerde.

Na de oorlog was dat niet voorbij. Van haar moeder moest ze altijd een adres onthouden, dat van een vriendin, die had aangeboden, toen het te heet werd onder hun voeten, om in hun eventuele afwezigheid, op de kostbaarheden van de familie Minco te passen. Tot ze die weer zouden komen halen. Marga doet het adres aan, maar wordt niet eens binnengelaten. ‘Ik heb niets meer van jullie in mijn huis!’, aldus de vriendin. Langs haar heen kon Sarah/Marga het servies zien staan van haar leven van voor de oorlog en aan de wand het schilderij waar zij ze als kind zo vaak naar had gekeken.

Marga besloot deze vriendin uit een andere tijd te laten doorleven in haar leugen. Haar nieuwe leven zou ze op andere dingen gaan funderen. En ze wijdt er verder weinig woorden aan.

Gemeente, hier in de kerk, daar op de tiende rij ongeveer, zat jarenlang mijn grootvader Jan. Op mijn 16^e vroeg ik hem eens over zijn oorlog, het Jappenkamp, de Birma spoorlijn. Hij grinnikte even, keek naar de grond en vroeg: ‘maar wat wil je er dan over weten, jongen?’ Bij deze woorden is het gebeven. De oorlog zat er en kwam er toen niet in volzinnen uit. Ook hij moest het klein houden. Oorlogsgeweld doet iets bij de slachtoffers ervan, en bij getuigen ervan. Sommige veteranen van Afghanistan, op hun gemak onder kameraden, zwijgen liever: ‘niks zeggen, daar ben ik goed in geworden,’ vertelde er laatst een. Waar velen van hen ook goed in zijn geworden, is aanvoelen of een gebaar, een toenadering oprecht gemeend zijn. Hun antenne voor rechtvaardigheid registreert dat haarscherp. Gaat het hier om mij of dienen hier andere belangen? Word ik als mens benaderd of gebruikt? Door schade en schande wijs geworden, en allang niet meer bang, zie ik hen dan soms hun pas inhouden, voordat zij nog een keer in goed vertrouwen een herder zullen volgen.

Misschien is dit wel de opdracht die deze week tot bezinning en tot handelen kan aanmoedigen: ons gevoel voor recht en onrecht aanscherpen, een stem geven. Met in ons achterhoofd dat ieder mens telt en recht heeft op toekomst. Amen.

Bronnen:

Jan Nieuwenhuis, Groeten van Johannes;

Jan Engelen, Johannes;

Marga Minco, Het adres;

Jan Schneider, De hel van Birma.